

סדר ט"ו בשבט

(שבעת המינים שנשתבחה בהם הארץ. ועפ"י סדר הברכות: מג"ע א"ש)

בלא פלפלין ובלא אוסטרובילין, ואי אפשר לעולם לחיות בלא חיסים, כך אי אפשר לעולם בלא ישראל. (מדרש תהלים ב)

אמר רבי חייא בר אבא: הרואה חיסים בחלום - ראה שלום, שנא' (תהלים קמז) 'השם גבולך שלום חלב חטים ישביעך'. (ברכות נז א)

מצוות - הפרשת חלה / לקט שכחה ופאה / ברכת המזון (כל הנ"ל בחמשת מיני דגן) / תרומות ומעשרות מהתורה (דגן תירוש ויצהר) / ביכורים (בכל שבעת המינים) / במקדש: סולת לקרבן מנחה.

ברכה - בורא מיני מזונות

[תפילה על הפרנסה. סדר ט"ו בשבט עפ"י הרב שמואל אליהו]

סא סא סא סא סא סא סא סא

עזרה

שירתה - שבולת שעורים אומרת: תפלה לעני כי יעטף, ולפני ידוד ישפך שיחו. (תהלים קב. פרק שירה פ"ג)

ויבא גדעון והנה איש מספר לרעהו חלום, ויאמר הנה חלום חלמתי והנה צליל לחם שערים מתהפך במחנה מדון, ויבא עד האהל ויכהו ויפל ויהפכהו למעלה ונפל האהל: ויען רעהו ויאמר אין זאת בלתי אם חרב גדעון בן יואש איש ישראל, נתן האלהים בידו את מדון ואת כל המחנה. (שופטים ז)

לעולם אל תהי מצנות העומר קלה בעיניך, שע"י מצנות העומר זכה אברהם לירש את ארץ כנען, זהו שכתוב (בראשית יז) 'ונתתי לך ולזרעך אחריו' על מנת 'ואתה את בריתי תשמור', ואיזה? זה מצנות העומר. ריש לקיש אמר: לעולם אל תהי מצנות העומר קלה בעיניך, שע"י מצנות העומר עשה הקב"ה שלום בין איש לאשתו. הוי אומר בזכות קמח שעורים.

אמר רבי אבהו ורבי סימון ורבי יהושע בן לוי: היא שעמדה להם בימי גדעון, שנא' (שופטים ז) 'ויבא גדעון והנה איש מספר לרעהו חלום ויאמר הנה חלום חלמתי והנה צליל לחם שערים'. מהו 'צליל לחם שערים'? רבנן אמרי: על שצלל עליהם אותו הדור מן הצדיקים (=נקי מצדיקים, שנחסרו באותו דור), ובזכות מה ניצולו? בזכות לחם שעורים, ואיזו זו מצנות העומר. (ויקרא רבה כח ו)

הרואה שעורים בחלום - סרו עונותיו, שנא' (ישעיהו ו) 'וסר עונך וחסאתך תכפר'. אמר רבי זירא: אני לא עלייתי מבבל לארץ ישראל עד שראיתי שעורים בחלום. (ברכות נז א)

מצוות - (מלבד הנזכרים בחיטה) במקדש: מצנות העומר, מנחת חוטא ומנחת סוטה.

סא סא סא סא סא סא סא סא

פס

שירתה - גפן אומרת: כה אמר ידוד, כפאשר ימצא התירוש באשכול ואמר אל תשחיתוהו כי ברכה בו, כן אעשה למען עבדי בבלתי השחית הכל. (ישעיהו סה. פרק שירה פ"ג).

אסרי לגפן עירו ולשרקה בני אתנו, כפס ביין לבשו ובדם ענבים סותו: חכלילי עינים מיין ולבן שנים מחלב. (בראשית מט יא-יב)

ויין ישמח לבב אנוש. (תהלים קד)

ויאמר אלהים יקוו המים מתחת השמים אל מקום אחד ותראה היבשה, ויהי כן: ויקרא אלהים ליבשה ארץ ולמקוה המים קרא ימים, ויקרא אלהים כי טוב: ויאמר אלהים תדשא הארץ דשא עשב מזריע זרע עץ פרי עשה פרי למינו אשר זרעו בו על הארץ, ויהי כן: ותוצא הארץ דשא עשב מזריע זרע למינהו ועץ עשה פרי אשר זרעו בו למינהו, ויקרא אלהים כי טוב: ויהי ערב ויהי בקר יום שלישי: (בראשית א ט-יג)

כי ידוד אלהיך מביאך אל ארץ טובה, ארץ נחלי מים עינת ותהמת יצאים בבקעה ובהר: ארץ חטה ושערה וגפן ותאנה ורמון, ארץ זית שמן ודבש: ארץ אשר לא במסכנת תאכל בה לחם לא תחסר כל בה, ארץ אשר אבניה ברזל ומהרריה תחצב נחשת: ואכלת ושבעת, וברכת את ידוד אלהיך על הארץ הטבה אשר נתן לך: (דברים ח ז-י)

כי הארץ אשר אתה בא שמה לרשתה לא כארץ מצרים הוא אשר יצאתם משם, אשר תזרע את זרעך והשקית בגלגל כגן הירק: והארץ אשר אתם עברים שמה לרשתה ארץ הרים ובקעות, למטר השמים תשתה מים: ארץ אשר ידוד אלהיך דרש אותה, תמיד עיני ידוד אלהיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה: (דברים יא יב)

סא סא סא סא סא סא סא סא

חיטה

שירתה - שבולת חטים אומרת: שיר המעלות, ממעמקים קראתיך ידוד. (תהלים קל. פרק שירה פ"ג)

ארץ חטה ושערה, וגפן ותאנה ורמון, ארץ זית שמן ודבש. (דברים ח) ולחם לבב אנוש יסעד (תהלים קד) - רוב הלחם שלנו מן החיטה.

תנו רבנן: 'הי פסת בר בארץ בראש הרים' (תהלים עב). אמרו: עתידה חיטה שתתמר כדקל ועולה בראש הרים. ושמה תאמר, יש צער לקוצרה? תלמוד לומר 'ירעש כלבנון פרו' (שם), הקב"ה מביא רוח מבית גזיו ומנשבה עליה ומשרה את סלתה, ואדם יוצא לשדה ומביא מלוא פיסת ידו, וממנה פרנסתו ופרנסת אנשי ביתו. 'עם חלב כליות חטה' (דברים לב). אמרו: עתידה חיטה שתהא כשתי כליות של שור הגדול. ואל תתמה, שהרי שועל קינן בלפת, ושקלוהו ומצאו בו שישים ליטרין בליטרא של ציפורי. (כתובות קיא ב)

א"ר תנחומא: וכל חייה (=של הנמלה) אינה אלא חיטה ומחצה, והיא כונסת את אלו. ולמה היא עושה כן? שאמרה שמה יגזור עלי הקב"ה חיים ויהיה לי מוכן לאכול. אמר ר"ש בן יוחאי: מעשה היה ומצאו בבור שלה שלוש מאות כור, מה שמכנסת מן הקיץ לחורף. לפיכך אמר שלמה (משלי ו) 'לך אל נמלה עצל ראה דרכיה וחקם', אף אתם התקינו לכם מצוות מן העולם הזה לעולם הבא.

ומהו 'ראה דרכיה וחקם'? רבנן אמרי ראה דרך ארץ שיש בה, שבורחת מן הגזל. אמר ר"ש בן חלפתא: מעשה בנמלה אחת שהפילה חיטה אחת, והיו כולם באות ומריחות בה ולא היתה אחת מהן נוטלת אותה. באה אותה שהיתה שלה ונטלה אותה. ראה חכמה שיש בה! וכל השבח הזה שיש בה שלא למדה מבריה, ולא שופט ולא שוטר יש לה, שנא' (שם) 'אשר אין לה קצין שטר ומשל', אתם שמיניתי לכם שופטים ושוטרים על אחת כמה וכמה שתשמעו להן! (דברים רבה ה ב)

'בטנן ערמת חטים' (שה"ש ז) - ר' חונייא בשם ר' אידי אמר: והלא ערימת של פלפלין וערימת של אוסטרובילין יפות משל חטים! וישראל לא נמשלו אלא בחיטים? [אלא] מפני שיוכל העולם לחיות

אָשִׁירָה נָא לִידִידִי שִׁירַת דּוֹדִי לְכַרְמוֹ, כָּרֶם הִיא לִידִידִי בְּקָרְנוֹ בֶּן שָׁמֹן:
וַיַּעֲזָקְהוּ וַיִּסְקָלְהוּ וַיִּטְעֵהוּ שָׂרֵק וַיִּבֶן מִגְדָּל בְּתוֹכּוֹ וְגַם יָקָב חָצַב בּוֹ,
וַיִּקְוּ לַעֲשׂוֹת עֲנָבִים וַיַּעַשׂ בָּאֲשִׁים. (ישעיה ה א-ב)

כָּרֶם הִיא לְשִׁלְמָה בְּבַעַל הַמּוֹן נָתַן אֶת הַכָּרֶם לְנֹטְרִים, אִישׁ יָבָא
בְּפָרְיוֹ אֶלֶף כֶּסֶף: כְּרָמִי שְׁלִי לְפָנַי, הָאֶלֶף לָךְ שְׁלָמָה וּמֵאֲתָיִם לְנֹטְרִים
אֶת פָּרְיוֹ. (שה"ש ח יא-יב)

גִּפֶּן מִמְצָרִים תִּסְיַע, תִּגְרֹשׁ גּוֹיִם וְתִטְעֶנָּה: פְּנִית לְפָנֶיהָ, וְתִשְׁרֹשׁ שְׂרָשֶׁיהָ
וְתִמְלֵא אֶרֶץ: כְּסוֹ הָרִים צִלָּה, וְעֲנַפֶּיהָ אֲרָזִי אֵל: תִּשְׁלַח קִצְרֶיהָ עַד יָם,
וְאֵל נָהָר יוֹנְקוֹתֶיהָ: (תהלים פ ט-יב)

שְׁבַעִים שְׁמוֹת קָרָא לְיִשְׂרָאֵל, וְאֵלּוּ הֵן... עֲנָבִים, שְׁנָא' (הושע ט) 'כְּעֲנָבִים
בְּמִדְבָּר מִצְאֲתִי יִשְׂרָאֵל'. (מדרש זוטא שה"ש בויבר א)

מֵה הַגֶּפֶן הַזֶּה אֵין נוֹטְעִין אוֹתָהּ עֲרֻבּוּבִיא אֵלּא שׁוּרוֹת שׁוּרוֹת, כִּךְ
יִשְׂרָאֵל הֵם דְּגָלִים דְּגָלִים, זֶהוּ שִׁכְתּוּב (במדבר ב) 'אִישׁ עַל דְּגָלוֹ בְּאוֹתוֹת
לְבֵית אֲבוֹתָם'.

מֵה הַגֶּפֶן הַזֶּה נִמּוּכָה מְכַל הָאֵילָנוֹת וְשׁוֹלֶטֶת בְּכָל הָאֵילָנוֹת, כִּךְ הֵם
יִשְׂרָאֵל נִרְאִים כְּאִילוֹ שְׁפִלִים בְּעוֹלָם הַזֶּה, אֲבָל לַעֲתִיד לְבוֹא הֵן
עֲתִידִין לִירֵשׁ מִסּוֹף הָעוֹלָם וְעַד סוֹפוֹ. (ויקרא רבה לו ב)

אֲשֶׁתְּךָ כִּגְפֶן פְּרִיָּה בִּירְכָתִי בֵּיתְךָ, בְּנִיךָ כְּשִׁתְּלִי זֵיתִים סָבִיב לְשִׁלְחָנְךָ.
(תהלים קכח)

הַרְוָאה גֶּפֶן טַעוֹנָה בַּחֲלוּם - אֵין אֲשֶׁתּוֹ מִפְּלֶת נָפְלִים, שְׁנָא' אֲשֶׁתְּךָ
כִּגְפֶן פְּרִיָּה'. (ברכות נז א)

בִּתְנִיךְ: אֲצֵל נַח 'וַיִּטַּע כְּרֶם' / חֲלוּם שֶׁר הַמִּשְׁקִים / הַמִּרְגָּלִים (לקחו
מֵהָאֶרֶץ אֲשֶׁכּוֹל עֲנָבִים, וְגַם רִימוֹנִים וְתַאנִּים) / בְּמִשַׁל יוֹתָם (שׁוֹפְטִים ט) נִזְכְּרוּ
הַזֵּית הַתְּאֵנָה וְהַגֶּפֶן.

מָקוֹם בָּאֶרֶץ - נַחֲלַת שְׁבַט יְהוּדָה. (בברכת יַעֲקֹב לַיהוּדָה, הַנּוֹכַרְתָּ לַעֲלִיל).

מִצְוּוֹת - פָּאָה וְשִׁכְחָה, פָּרָט וְעוֹלָלוֹת / תְּרוּמוֹת וּמַעֲשֵׁרוֹת מֵהַתּוֹרָה
(דָּגַן תִּירוֹשׁ וַיִּצְהָר) / בְּרַכַּת גֶּפֶן הַסְּמוּכָה לְמִצְוּוֹת (קִידוּשׁ, קִידוּשִׁין, בְּרִית וְכֹד')
/ בְּמִקְדָּשׁ: נִיסוּךְ הַיֵּין.

בִּרְכָּה - בּוֹרָא פְּרִי הַגֶּפֶן (פּוֹטְרַת גַּם אֶת הַבִּירָה וְשֶׁאֵר מִשְׁקִים)

[תַּפִּילָה לְזִיוּוֹג / לְשִׁלּוּם בֵּית. סֹדֶר ט"ו בְּשַׁבַּט עִפְי"י הֶרֶב שְׁמוּאֵל אֱלִיהֶן]

סָא סָא סָא סָא סָא סָא סָא

זֵית

(אֵין שִׁירָה מִיּוֹחַדַּת לִזֵּית בְּפֶרֶק שִׁירָה. רַצִּיעַ מְדוּעָה).

וְאֵנִי כְּזֵית רַעְנָן בְּבֵית אֱ-לֹהִים, בְּטַחְתִּי בְּחֶסֶד אֱ-לֹהִים עוֹלָם וָעֶד.
(תהלים נב)

בְּנִיךָ כְּשִׁתְּלִי זֵיתִים סָבִיב לְשִׁלְחָנְךָ. (תהלים קכח)

זֵית רַעְנָן יָפֵה פְּרִי תֹאֵר, קָרָא יְדֹדָד שְׁמֶךָ. (ירמיה יא)

וְכִי לֹא נִקְרָאוּ יִשְׂרָאֵל אֵלּא כְּזֵית הַזֶּה בְּלִבָּד, וְהֵלֵא בְּכָל מִינֵי אֵילָנוֹת
נְאִים וּמִשׁוּבָּחִים נִקְרָאוּ יִשְׂרָאֵל... אֵלּא כָּל הַמִּשְׁקִין מִתְּעַרְבִים זֶה
בְּזֶה, וְהַשֶּׁמֶן אֵינוֹ מִתְּעַרֵּב אֵלּא עוֹמֵד. כִּךְ יִשְׂרָאֵל אֵינֶם מִתְּעַרְבִים עִם
הַגּוֹיִים, שְׁנָא' (דְּבָרִים ז) 'וְלֹא תִתְחַתֵּן בִּם'...

כֶּשֶׁם שֶׁהַשֶּׁמֶן מֵאִיר, כִּךְ בִּיהִמ"ק מֵאִיר לְכָל הָעוֹלָם, שְׁנָא' (ישעיה ס)
'וְהָלְכוּ גּוֹיִם לְאוֹרְךָ'.

לִכֵּן נִקְרָאוּ אֲבוֹתֵינוּ 'זֵית רַעְנָן' שֶׁהֵם מֵאִירִים לְכָל בְּאֻמוֹתֵנָם, לִכֵּן
אִמְרַת הַקֶּב"ה לְמֹשֶׁה 'וַיִּקְחוּ אֶלֶיךָ שֶׁמֶן זֵית זָךְ'. (שְׁמוֹת רַבָּה לוֹ א)

אִמְרַת ר' יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֹוִי: לֵמָּה נִמְשְׁלוּ יִשְׂרָאֵל כְּזֵית? לֹוֹמֵר לָךְ, מֵה זֵית
אֵין עֲלֵיו נוֹשְׂרִין לֹא בִּימּוֹת הַחֲמָה וְלֹא בִּימּוֹת הַגִּשְׁמִים, אִף יִשְׂרָאֵל
אֵין לָהֶם בְּטִלָּה לֹא בְּעוֹלָם הַזֶּה וְלֹא לְעוֹלָם הַבָּא.

ר' יוֹחָנָן אִמְרַ: לֵמָּה נִמְשְׁלוּ לִזֵּית? לֹוֹמֵר לָךְ, מֵה זֵית זֶה אֵין מוֹצִיא
שְׁמִנוֹ אֵלּא עַל יְדֵי כְּתִישָׁה אִף יִשְׂרָאֵל אֵין חוֹזְרִין לְמוֹטָב אֵלּא עַל יְדֵי
יִסּוּרִין. (יִלְקוּ"שׁ יִרְמִיָּה רַפְט)

הַרְוָאה זֵיתִים בַּחֲלוּם, אִם רָאָה קִטְנִים - יִפְרוּ וִירְבוּ וַיַּעֲמִדוּ עֵסְקִיו
כְּזֵיתִים. וְהוּא כְּשִׂרָאָה פְּרִי, אֲבָל אֵילָנוֹת - יִהְיוּ לוֹ בָּנִים מְרֻבִּין, שְׁנָא'
(תהלים קכח) 'בְּנִיךָ כְּשִׁתְּלִי זֵיתִים' וְגו'.

יֵשׁ אוֹמְרִים: הַרְוָאה זֵית בַּחֲלוּם - שֶׁם טוֹב יוֹצֵא לוֹ, שְׁנָא' (ירמיה יא)
'זֵית רַעְנָן יָפֵה פְּרִי תֹאֵר, קָרָא יְדֹדָד שְׁמֶךָ'.

הַרְוָאה שֶׁמֶן זֵית בַּחֲלוּם - יִצְפֶּה לְמֵאוֹר תּוֹרָה, שְׁנָא' (שְׁמוֹת כז) 'וַיִּקְחוּ
אֶלֶיךָ שֶׁמֶן זֵית זָךְ'. (בְּרַכּוֹת נז א)

מָקוֹם בָּאֶרֶץ - נַחֲלַת שְׁבַט אֲשֶׁר (צִפּוֹן הָאֶרֶץ). וְלֹאֲשֶׁר אָמַר, בְּרוּךְ מִבְּנִים
אֲשֶׁר, יְהִי רָצוֹן אֲחִיו וְטִבֵּל בְּשֶׁמֶן רָגְלוֹ. (דְּבָרִים לד)

'וַיִּשְׁלַח יוֹאָב תְּקוּעָה וַיִּקַּח מִשָּׁם אִשָּׁה חֲכָמָה' (שְׁמ"ב יד) - בְּמָה שׁוֹנָה
תְּקוּעָה? אִמְרַ רַבִּי יוֹחָנָן: מִתּוֹךְ שְׂרָגִילִין בְּשֶׁמֶן זֵית, חֲכָמָה מְצוּיָה בָּהֶן.
תְּנוּ רַבָּנִן: 'וְטִבֵּל בְּשֶׁמֶן רָגְלוֹ' זֶה חֵלְקוֹ שֶׁל אֲשֶׁר, שְׁמוּשׁוֹךְ שֶׁמֶן כְּמַעֲיָן.
(מִנְחּוֹת פֶּה ב)

מִצְוּוֹת - תְּרוּמוֹת וּמַעֲשֵׁרוֹת מֵהַתּוֹרָה (דָּגַן תִּירוֹשׁ וַיִּצְהָר) / שִׁכְחָה וּפָאָה
(וְכֵן בְּשֶׁאֵר הָאֵילָנוֹת) / מִשְׁיַחַת כְּהֵנִים (וְכָלִי הַמִּשְׁכֵּן) וּמִלְכִּים / בְּמִקְדָּשׁ:
שֶׁמֶן לְמִנּוּרָה וּלְמִנְחָוֹת, וְלִשְׁמֵן הַמִּשְׁחָה.

בִּתְנִיךְ: אֲצֵל נַח, הַיּוֹנָה הַבִּיאָה עֲלֶיהָ זֵית בִּפְיָה. / מִשַׁל יוֹתָם.

בִּרְכָּה - בּוֹרָא פְּרִי הָעֵץ (לְכוּיִן לְפִטּוֹר אֶת כָּל הַפִּירוֹת. וְלֵאכּוֹל עוֹד פִּירוֹת שְׁאִינִם
מִשְׁבַּעַת הַמִּינִים הַבְּאִים)

[תַּפִּילָה עַל הָעִקְרוֹת / עַל הַבָּנִים. סֹדֶר ט"ו בְּשַׁבַּט עִפְי"י הֶרֶב שְׁמוּאֵל אֱלִיהֶן]

סָא סָא סָא סָא סָא סָא סָא

תָּמָר

שִׁירָתוֹ - תָּמַר אוֹמַר: צִדִּיק כְּתָמָר יִפְרָח, כְּאֶרֶז בְּלִבְנוֹן יִשָּׁגָה. (תהלים צב.
פֶּרֶק שִׁירָה פ"ג).

'צִדִּיק כְּתָמָר יִפְרָח' - מֵה הַתְּמָרָה הַזֹּאת יֵשׁ בָּהּ לֹולִבִּין לְהֵלֵל, וְחִירוֹת
לְסוּכָה, וְאִפִּילוֹ הַסִּיב שֶׁלָּה הוֹלֵךְ לְחִיזוּק, וְעֵצָה לְהַדְלִיק. כִּךְ יִשְׂרָאֵל,
אֵינֶם חֲסִרִים צִדִּיקִים יִשְׂרִים בְּנֵי תּוֹרָה, וְאִפִּילוֹ הָעַמִּי הָאֲרָצוֹת שִׁבְהֵן
גּוֹמְלֵי חֲסִדִּים...

דְּבַר אַחֵר: מֵה הַתְּמָרָה הַזֹּאת לָפָה מְכוּוֹן לְמַעֲלָה, כִּךְ יִשְׂרָאֵל לָפָם מְכוּוֹן
לְאֲבִיהֶם שְׁבַשְׁמִים.

דְּבַר אַחֵר מֵה הַתְּמָרָה הַזֹּאת יֵשׁ לָהּ תְּאוּוָה, כִּךְ יִשְׂרָאֵל תְּאוּוֹתָן
לְהַקְב"ה. (מִדְרַשׁ תְּהִלִּים צב)

הַרְוָאה תְּמָרִים בַּחֲלוּם - תְּמוּ עוֹוֹנוֹתֶיךָ, שְׁנָא' (אִיכָה ד) 'תֵּם עֲוֹנֶיךָ בֵּית
צִיּוֹן'. (בְּרַכּוֹת נז א)

מָקוֹם בָּאֶרֶץ - יִרְחוּ 'עִיר הַתְּמָרִים'.

מִצְוּוֹת - לֹולֵב בְּחַג סוּכוֹת.

[תַּפִּילָה עַל תְּלִמִּידֵי חֲכָמִים וְצִדִּיקִים. סֹדֶר ט"ו בְּשַׁבַּט עִפְי"י הֶרֶב שְׁמוּאֵל אֱלִיהֶן]

סָא סָא סָא סָא סָא סָא סָא

תְּאֵנָה

שִׁירָתָהּ - תְּאֵנָה אוֹמַרְת: נִצֵּר תְּאֵנָה יֵאכֹל פְּרִיָּהָ. (מִשְׁלִי כז. פֶּרֶק שִׁירָה פ"ג)

הנצנים נראו בארץ עת הזמיר הגיע, וקול התור נשמע בארצנו:
התאנה חנטה פגיה והגפנים סמדר נתנו ריח, קומי לך רעיתי יפתי
ולכי לך. (שה"ש ב יב-יג)

אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: מאי דכתיב 'נצר תאנה יאכל
פגיה' למה נמשלו דברי תורה כתאנה - מה תאנה זו כל זמן שאדם
ממשמש בה מוצא בה תאנים, אף דברי תורה כל זמן שאדם הוגה
בהן מוצא בהן טעם. (עירובין נד ב)

למה נמשלה תורה כתאנה? שרוב האילנות הזית הגפן התמרה
נלקטים כאחת, והתאנה נלקטת מעט מעט. וכך התורה, היום לומד
מעט ולמחר הרבה, לפי שאינה מתלמדת לא בשנה ולא בשנתיים.
(במדבר רבה יב ט)

ביכורים שהיו מקריבים היו מברכין את פירות הארץ. מעשה ברבי
יונתן בן אלעזר, שהיה יושב תחת תאנה אחת בימות הקיץ, והיתה
התאנה מלאה תאנים יפות. יצא הטל והיו אותם התאנים שואבות
(שופעות) דבש ומורידים והיה הרוח מגבלו בעפר. ובאה עז אחת
והיתה מנספת חלב לתוך הדבש ונתערב החלב והדבש. קרא
לתלמידיו, אמר להם: בואו ראו מעין דוגמא של עולם הבא! וכל כך
למה, שהיו הקרבנות קרבים. (תנחומא תצוה יג)

שבעים שמות קרא לישראל, ואלו הן... תאנה, שנא' (הושע ט) 'כבכורה
בתאנה בראשיתה ראיתי אבותיכם'. (מדרש זוטא שה"ש בובר א)

הרואה תאנה בחלום - תורתו משתמרת בקרבו, שנא' (משלי כז) 'נצר
תאנה יאכל פגיה'. (ברכות נז א)

בתנ"ך: בגן עדן, אדם הראשון ואשתו תפרו להם חגורות מעלה
תאנה / המרגלים / משל יותם / לרפואה: לאיש מצרי ממחנה עמלק
(שם"א ל: ונתנו לו פלח דבילה ושני צמקים ויאכל ותשב רוחו אליו), דבילת
תאנים לחזקיהו (ישעיה לח). / ירמיה ראה (לאחר גלות יכניה) שני דודאי
(=כלים) תאנים, טובות (כנגד גלות יהודה) ורעות (כנגד השארית בא"י).
(ירמיה כד)

[תפילה על לימוד תורה. סדר ט"ו בשבט עפ"י הרב שמואל אליהו]

סא סא סא סא סא סא סא סא

ריאון

שירתו - רימון אומר: כפלח הרמון רתתך מבעד לצמתך. (שה"ש ד. פרק
שירה פ"ג)

שבעים שמות קרא לישראל, ואלו הן... רימון, שנא' 'כפלח הרמון
רתתך'. (מדרש זוטא שה"ש בובר א)

שְׁלַחֲךָ פְּרִדָּס רְמוּנִים עִם פְּרִי מִגְדִּים, כְּפָרִים עִם נָדָדִים. (שה"ש ד)

הרואה רימונים בחלום, אם ראה קטנים - יפרו עסקיו כרימון, ראה
גדולים - ירבו עסקיו כרימון. ראה רימונים שנתחלקו - אם תלמיד
חכם הוא - יצפה לתורה, שנא' (שה"ש ח) 'אשקך מִיַּין הַרְקַח מִעֲסִיס
רְמוֹנִי, ואם עם הארץ הוא - יצפה למצוות, שנא' (שה"ש ד) 'כפלח
הרמון רתתך'. מאי רתתך? אפילו ריקנין שבך מלאים מצוות כרימון.
(ברכות נז א)

בתנ"ך: המרגלים / בשולי המעיל של הכהן הגדול (עיסורים בצורת
רימונים. שמות כח) / בכותרת עמודי הכניסה למקדש (מ"א ז).

[תפילה על לימוד זכות. סדר ט"ו בשבט עפ"י הרב שמואל אליהו]

סא סא סא סא סא סא סא סא

ברכה - בורא פרי האדמה (יברך על מין אחד, ויפטור כל השאר. פרי
מא"י קודם לפרי מחר"ל)

ברכה - שזהכל נהיה בדברו (על דבר שאינו משקה, כי היין פוטר את כל
המשקים. למשל: ריבת אתרוגים)

סא סא סא סא סא סא סא סא

אם בחקתי תלכו, ואת מצותי תשמרו ועשיתם אתם: ונתתי
גשמיכם בעתם, ונתנה הארץ יכולה ועץ השדה יתן פריו: והשיג לכם
דִּישׁ את בציר ובציר ישיג את זרע, ואכלתם לחמכם לשבע וישבתם
לבטח בארצכם: (ויקרא כב ג-ה)

שיר המעלות, בשוב ידוד את שיבת ציון, היינו כחלמים: אז ימלא
שחוק פינו ולשוננו רנה, אז יאמרו בגוים הגדיל ידוד לעשות עם
אלה: הגדיל ידוד לעשות עמנו, היינו שמחים: שובה ידוד את
שביתנו, כאפיקים בנגב: הזרעים בדמעה ברנה יקצרו: הלוח ילך
ובכה נשא משך הזרע, בא יבוא ברנה נשא אלמתי. (תהלים קכו)

תפילה לט"ו בשבט מבעל ה'בן איש חי' (על האילנות והאתרוג)

ברכה מעין שלוש

סא סא סא סא סא סא סא סא

שירים: ארץ חיטה ושעורה / כי תבואו אל הארץ ונטעתם כל עץ מאכל /
והיה כעץ שתול על פלגי מים / אלוקים צ-באות שוב נא / צדיק כתמר
יפרח / כי בשמחה תצאו / אתה תקום תרחם ציון / אילן במה אברכך.

הזכות לאכול מפירות הארץ הקדושים

(תיאור יומו ושעותיו האחרונות של משה רבינו, בז' אדר)

...ועמד משה וקרע את חלוקו ונטל מעילו וכיסה את ראשו
כאבל, ונכנס לתוך אוהליו, והיה בוכה ואומר: אוי לרגלי שלא
דרכו בא"י, אוי ל ידי שלא קטפו מזמורותיה, אוי לגרונִי שלא אכל
מפירות ארץ זבת חלב ודבש! (אוצר המדרשים, אייזנשטיין, עמ' 367)

▲ ▲ ▲ ▲ ▲ ▲ ▲

קדושת הארץ הנשפעת בה, מקדושת הארץ העליונה היא
נשפעת גם בפירותיה, שיונקים מקדושת השכינה השוכנת בקרב
הארץ... ניחא שאנו מכניסין בברכה זו 'ונאכל מפריה ונשבע
מטובה', כי באכילת פירותיה אנו ניזונים מקדושת השכינה
ומטהרתה, ונשבע מטובתה. (ב"ח, א"ח סי' רח, ח)

▲ ▲ ▲ ▲ ▲ ▲ ▲

עיקר כוונת הבורא ית' באשר ברא בחינת אכילה היה רק בשביל
בחינת א"י, מחמת שפירות א"י יש להם קדושה כל כך, כשאדם
אוכל מפירות א"י שהם ז' המינים שנשתבחה בהם א"י ואוכל
אותם בקדושת הגוף - מעורר ז' מידות העליונים ונקשר ונדבק
לבחינת קדושה עילאה, ובא לבחינת 'ואתם הדבקים בה'
אלוקיכם חיים' וכו' (דברים ד).

ולבחינת אכילה זו צריכים לכסוף ולהשתוקק מאוד, שעיקר
בריאת האכילה היה בשביל זה, כדי שעל ידי אכילה יהיה קשור
ודבוק בבחינת קדושה ולעורר ז' מידות עליונים. אבל בלא
בחינת אכילה מקדושת ז' המינים מפירות א"י היה קשה מאוד
לידבק בבחינת קדושה לעורר ז' מידות עליונים. (ב"ת עין' פר' בהר. ר'
אברהם דב מאוריטש-צפת)

▲ ▲ ▲ ▲ ▲ ▲ ▲

שנה אחת בט"ו בשבט, שהה בעל 'חידושי הרי"ם' אצל מורו ורבו
רבי מנדלי מקוצק. אמר רבי מנדלי לר' יצחק מאיר: אמור דבר
תורה לכבוד היום. נענה ר' יצחק מאיר והתפלפל ארוכות
בהלכות מצוות התלויות בארץ ובאילן.

לאחר שסיים את דברי תורתו, נאנח רבי מנדלי אנחה עמוקה
ואמר לו: אם היינו זוכים להיות עכשיו בארץ ישראל, במקום
לשמוע דברי תורתך, היינו פשוט יושבים ואוכלים מפירותיה
הקדושים. (מובא בחוברת ט"ב הארץ לט"ו בשבט. הרב נתנאל יוסיפון)